

שם הפעילות: שבת בירושלים – נוער קיבוץ כפר בלום הכותב/ת: קיבוץ כפר בלום

רציונל ורקע:

התלמידים בשתי הקבוצות שייכים לקבוצת הנוערים של קיבוץ כפר בלום המגיעים לירושלים לסמינר בן יומיים בנושא השבת. אנחנו נפגוש אותם לסיור וסדנה אחרי שהם כבר לנו בירושלים וחוו אותה במידה מסוימת. החלק שלנו פועל על שני מישורים: הראשון הוא להציג את ירושלים כמרחב מורכב המשותף לאוכלוסיות שונות. השני, הובע מתוך הראשון הוא ההתמקדות בשבת כמקרה בוחן- מה קורה במרחב טעון ביום טעון כשבת? האם ישנם קולות דומיננטיים יותר ברחוב הירושלמי אל מול קולות מושתקים? האם מדובר במצב ייחודי לירושלים או שלמעשה מדובר בדוגמא למרחב הישראלי בכללותו?

מטרות:

- היכרות עם הרחוב הירושלמי בכלל ובשבת בפרט כמקום מפגש בין תרבותי.
- בחינת ההיבטים הערכיים העולים מן השבת כרעיון וכפרקטיקה.
- יצירת שיח על ההשפעות של המרחב הציבורי על הפרטי ולהפך.

חלק א': פעילות היכרות (לפני הסיור) - וריאציה של סדנת חפצים (חצי שעה):

נפזר בתוך המעגל תמונות של חפצים וסצנות שונות ונזמין את המשתתפים לבחור בשתי תמונות: האחת שמבטאת ומשקפת את התחושה האישית שלהם לגבי השבת- מהי החוויה השבתית שהם הכי מתחברים אליה והשנייה אמורה לבטא את מה שהם מניחים מאפיין את השבת הירושלמית. לאחר שבחרו, נזמין את חברי הקבוצה להציג את עצמם ולשתף מדוע בחרו בתמונות הללו? לגבי התמונה הירושלמית, נבקש שייגידו האם הבחירה נובעת ממה שכבר ראו וחוו או מתוך הנחה מוקדמת ודברים ששמעו.

מתוך התמונות שנבחרו או לחילופין, לא נבחרו, נברר מה גרם לנו לבחור/לזנוח את התמונות דרך השאלות: האם ביום שבת יש תחושת חיבור גדולה יותר לזהות היהודית שלי או דווקא ניתוק ממנה? האם היא מתאפיינת לגמרי על ידי הקהילה בה אני חיה? האם הייתי מציינת את השבתות שלי בצורה שונה אילו היה הדבר תלוי בי? כיצד ארצה לציין את השבת כאשר אקים משפחה?

חלק ב': סיור "בין גבולות לנקודות מפגש" (שעתיים):

בשלב הבא נצא לסיור, לקראתו נצייד את התלמידים במשימת חקר: תוך כדי הסיור, עליהם להסתכל על הרחוב הירושלמי והאנשים המאכלסים אותו: מי האנשים הנמצאים ברחוב? איך הם לבושים? לאן נראה שהם הולכים? האם בתי העסק פתוחים/סגורים? איך נראה שהאנשים ברחוב מציינים את השבת שלהם? ממה היא מורכבת? ועוד. המטרה המרכזית של המשימה היא לנסות ולמצוא דוגמאות לירושלים "שונה" מזו שהניחו שיראו. ניתן להזמין את התלמידים לתשאל את האנשים אותם פוגשים במהלך הסיור על השבת שלהם וכן לצלם "הוכחות".

הערה: הסיור הוא הסיור הרגיל שלנו המתחיל בבניין כלל ויורד את רחוב הנביאים עד למוסררה עם כניסה לתוך רחוב אתיופיה והצצה קצרה אל תוך מאה שערים. כאמור הדגש בסיור הוא על ירושלים כמרחב של גבולות ונקודות מפגש, אולם לצד זאת חשוב לברר כיצד אלה באים לידי ביטוי דווקא בשבת- האם זה היום שבו מודגש הגבול או דווקא המפגש?

חלק ג': "מקבלים שבת"? סדנת עיבוד (שעה ורבע)

ראשית כל, נברר עם המשתתפים אילו ממצאים העלה הסיור- האם הם הצליחו למצוא הוכחות לכך שהשבת הירושלמית אינה כפי שהניחו מראש או שהסיור דווקא אישר את מה שחשבו מלכתחילה? אם יש תמונות וממצאים מעניינים, זה הזמן להציג אותם בפני הקבוצה.

חלק ראשון: שבת בערכים (35 דקות):

נשאל את התלמידים מהו האזכור הראשון של ציון וייחוד השבת (הדיבר הרביעי מתוך עשרת הדברות, ספר שמות פרק כ', פסוקים ז'-י') ונקרא אותו יחד:

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֶאכֶתְךָ. וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֲלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֶאכֶה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְךָ עַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהֵמָתְךָ וְגָרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ. כִּי שֵׁשַׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בָּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ.

נפזר במרכז החדר דפים עם קטעים שונים המציגים היבטים שונים של השבת: "יום כדור הארץ" של אהוד בנאי המציג היבט אקולוגי, "השבת" של אברהם יהושע השל המציג היבט של שחרור משליטה, "התחדשות" של קובי ויינר מקיבוץ מזרע המציג היבט טקסי-קהילתי וסעיף "שעות מנוחה" מתוך חוק שעות עבודה ומנוחה המציג היבט סוציאלי-חברתי. בין הטקסטים נפזר כרטיסיות עם ערכים המשתקפים מהמקורות השונים (מנוחה, קדושה, משפחתיות, שוויון, זכויות אדם, אקולוגיה). נבקש מהתלמידים להסתובב ולקרוא את הטקסטים והערכים השונים. במידה וישנם ערכים שאינם נמצאים בחדר ולתחושתם מאפיינים את השבת, נזמין את התלמידים לכתוב אותם על כרטיסיות ריקות. לאחר מכן, נבקש מכל תלמיד לבחור את הערך המרכזי ביותר ביחס לשבת מבחינתו ואת הזניח ביותר.

בשלב השני נחלק את הקבוצה לחברותות של שלושה ונבקש מהם לדרג את הערכים שנבחרו בחלק הקודם. הערה: הם לא חייבים לשאת ולתת כדי להגיע להסכמה אלא להתבסס על הערכים שכל משתתף הביא איתו.

בשלב השלישי נחזור למליאה ונבקש מכל חברותא להציג את דירוג הערכים שלה. החברותא השנייה יכולה להסכים או לשנות את הדירוג על פי ראות עיניה וכך הלאה עד שכל החברותות הציגו את הדירוג שלהן.

שאלות לדיון:

- באם החלוקה הייתה דומה בין החברותות, מה לדעתם הביא לכך שתפיסת השבת שלהם כל כך דומה? מה בכל זאת יכול להשפיע על התפיסה הזו (מלבד ההיבט הגיאוגרפי שיש להניח שיעלה).
- מה יכול היה לשנות את הדירוג? אילו אנשים היו צריכים להיכנס לחדר בשביל שדבר כזה יקרה?
- האם לדעתם קיימת התנגשות בין הערכים הללו? האם הם יכולים להתקיים יחד באותו מרחב ציבורי? האם הסיור של הבוקר או לחילופין, השבתות שלהם בבית מראים שזה אפשרי?

חלק שני: מקרה בוחן (25 דקות)

ניתן לעסוק כדוגמא בפולמוס הציבורי שהתקיים בירושלים לפני שנתיים על פתיחת הסינמה סיטי בשבת. נחלק את הקבוצה לשתי קבוצות: בעד פתיחה בשבת ונגד פתיחה בשבת. נגדיר להם פרק זמן במסגרתו עליהם לחשוב יחד על כמה שיותר טיעונים המצדיקים את העמדה שהוקצתה להם מתוך הערכים שנשמרים או נרמסים (שימו לב שלא בהכרח מדובר בדתיים מול חילוניים אף על פי שכך הוצג העניין בתקשורת, שכן ניתן לחשוב על טיעונים סוציאליים נגד הפתיחה בשבת ובטיעונים של שוויון בעד). לאחר מכן, נקיים מעין דיבייט ערכי בין שתי הקבוצות.

סיכום:

השבת כיום מנוחה הוא עניין כמעט מוסכם. אף על פי כן, הרי שאופי המנוחה ויציקת תוכן ליום השבתון שונה במגזרים השונים של ישראל. במידה רבה השבת היא ביטוי מובהק לשונות ולריבוי הפנים של החברה בישראל והיא מוקד לדיון ולוויכוח בחברה הישראלית. יש מי שייראה את מוקדו של היום במנוחה, יש מי שיראה את השבת כנכס תרבותי שיש לשקוד על עיצובו, ויש מי שהשבת עבורו מהווה את הפסגה הדתית של השבוע. איש איש ודרכו שלו לציין את יום השבת. הקושי קיים בדרך כלל במעבר שבין המרחב הפרטי והמרחב הציבורי. ראינו במהלך הסדנה עד כמה המרחב הציבורי משפיע על התפיסות הפרטיות שלנו בכך שהוא מעצב אותן אך גם מכתוב להן עד כמה הן יכולות לצאת ולהשפיע על

כזה ראה וחדש
מרכז הדרכה מקוון של "שבילים"
ארגון מערכות החינוך החברתי קהילתי
אגף החינוך, התנועה הקיבוצית

המרחב הציבורי בחזרה. קל לראות זאת בירושלים אבל למעשה מדובר בסוגיה המשפיעה על מדינת ישראל כולה (לא רק בהיבט הדתי-חילוני, אלא בכלל בשאלה למי הסמכות להכתיב לי את אורח חיי במרחב הפרטי והציבורי כאחד).